

Олеся НАХЛІК, канд. філол. наук, ст. викл.

ORCID ID: 0000-0003-0086-4469

e-mail: olesia.s.nakhlik@lpnu.ua

Національний університет "Львівська політехніка",
Львів, Україна

Єгор КОЛЕСНИК, студ.

ORCID ID: 0009-0009-7834-662X

e-mail: yehor.kolesnyk.mflpl.2022@lpnu.ua

Національний університет "Львівська політехніка",
Львів, Україна

**ФЕНОМЕН НЕОЛОГІЗАЦІЇ У ПОЕЗІЇ І ПРОЗІ
УКРАЇНСЬКИХ ФУТУРИСТІВ:
ТВОРЕННЯ КОРПУСУ ТЕКСТІВ ТА АВТОМАТИЗАЦІЯ
ВИДОБУВАННЯ ЛЕКСИЧНИХ НОВОТВОРІВ**

Присвячено аналізу активності неологізаційних процесів у творчості українських футуристів. Розглянуто історичні умови та світоглядні засади руху українського футуризму, які стали рушієм мовного експериментаторства. Обґрунтовано доцільність розширення корпусу текстів українських футуристів. Сформульовано критерії створення добору неологізмів і представлено аналіз їхньої частотності у творчості письменників-футуристів, а також – Майка Йогансена, задля їх порівняння і визначення характерних рис словотворення письменників-футуристів. Продемонстровано способи автоматизації видобування неологізмів, їх переваги і недоліки у контексті лінгвістичних досліджень.

Ключові слова: український футуризм, комп'ютерна лексикографія, корпус текстів, неологізм.

Вступ. Увесь масштаб різнопланових оригінальних мовних експериментів українських футуристів сьогодні є об'єктом активного лінгвістичного аналізу зокрема таких науковців, як В. Жибуля, Ю. Данькевич, Л. Якимчук, Н. Варич, Г. Вокальчук. До прикладу, важливим додатком до монографії "Я – беззразковості поет (словотворчість Михайля Семенка)" Г. Вокальчук став укладений "Короткий словник авторських неологізмів в українській

поезії ХХ століття" (Вокальчук, 2013). Проте, попри активні мовознавчі дослідження, сьогодні і надалі існує нагальна необхідність укладання словника неологізмів, в якому були б представлені також інші представники напрямку футуризму (Рега, 2011, с. 223). Тож актуальною та науково-виправданою є мета розвідки – декодування питання частотності оказіоналізмів українських футуристів верифікація твердження про їхню словотвірну активність у прозовій та поетичній творчості, а також порівняльний аналіз на діахронному зрізі процесів появи лексичних новотворів у М. Семенка та інших представників цього літературно-мистецького напрямку. Першим кроком вирішення цього завдання є опрацювання та систематизація корпусу текстів представників українського футуризму. На даний момент у нашому корпусі наявні такі видання: Повне зібрання творів М. Семенка 1910–1922 рр.; "Кобзар", виданий 1925 р.; поетичні збірки І. Шкурупія: "Психетози", "Барабан" та "Жарини слів" 1922, 1923, 1925 рр. видань відповідно; "Вибрані поезії" О. Влизька, видані 1963 р.; та "Вибрані поезії" М. Терещенка 1979 р. Ці збірки поезій підготовані для опублікування у Генеральному Регіонально Анотованому Корпусі Української Мови (ГРАК), твори футуристів з якого теж було залучено до дослідження, а саме: окремі повісті і оповідання з першого і третього томів "Вибраних творів" О. Слісаренка, виданих 1930 і 1932 рр., його ж стаття і оповідання у першому номері журналу ВАПЛІТЕ за 1926 р. і шостому номері "Всесвіту" за 1930 р., вірш і оповідання Ю. Шпола, опубліковані у другому та одинадцятому номерах "Всесвіту" за 1926 і 1925 рр., а також його роман "Золоті лисенята", розміщений у мережі та доданий до ГРАКу, подібно як і роман "Голяндія" Д. Бузька, оповідання "Експериментальний депутат" та збірка оповідань "Поїзди їдуть на Берлін" О. Влизька, повісті "Про гірке кохання поета Тараса Шевченка" і "Жанна Батальйонерка", а також оповідання "Страшна мить" І. Шкурупія, які містяться у колекції ГРАКу без посилання на друковані джерела. Також у добір уміщена творча спадщина письменника не дотичного до руху футуризму, аби мати змогу порівняти вживання неологізмів представниками різних мистецьких напрямів. Обрано М. Йогансена з огляду на

недостатність вивчення українськими лінгвістами його оказіоналізмів, а також як представника літературного об'єднання ВАПЛІТЕ, з яким активно сперечався М. Семенко, проте куди входили інші футуристи, як-от І. Шкурупій, Ю. Шпол, М. Бажан, Ю. Яновський та О. Слісаренко. Таким чином корпус доповнило видання "Майк Йогансен. Поезії" за 1989 р., оповідання "Луб'яне решето", "Гнилизна", "Життя Гая Сергійовича Шайби" і роман "Пригоди Мак Лейстона Гаррі Руперта, а також інші наявні у колекції ГРАКУ тексти без вказівки друкованого джерела.

Перспективами розширення корпусу є додавання періодичних видань і поезії футуристів, із відповідно подальшою можливістю вивчення еволюції та динаміки розвитку національної мови на багатому матеріалі сміливої гри українського футуристичного руху зі словом, адже наразі найбільш вивченою є словотворчість лише очільника руху М. Семенка, тоді як інші представники напрямку й дотепер привертають значно менше уваги дослідників.

Світоглядні позиції футуристів у мовній площині.

Процес народження, розвитку та поступового зникнення з культурної мапи українського літературного футуризму відбувався у складних історичних умовах. Перед тогочасними митцями стояли непрості виклики – оновлення національного культурного процесу, скерувавши його в русло новітніх інтелектуальних методик і творчих рішень, й водночас спроба зробити це з мінімальними впливами домінуючої імперської російської культури. Заразом, деконструкція старого мистецтва через переосмислення традицій і новаторські підходи до творчого процесу, сміливе експериментаторство зі змістом та формою (Семенко, & Шкурупій, 1922, с. 39), викликали різке несприйняття у тодішніх середовищах прихильників такого розвитку культури, якого підґрунтям повинна бути тяглість. Подекуди тогочасна українська інтелігенція називала "футуризм неорганічним явищем, плагіатом італійського та російського руху, ідіотизмом що шкодить розвитку справжньої національної культури" (Ільницький, 2021). Однак без сумніву, у таких хибних підходах до трактування явища українського авангарду зміщувалися акценти з органічного взаємопроникнення і творчого

поєднання у ньому принципів "західноєвропейського футуристського літературно-мистецького руху, здобутків художньої практики його російських апологетів у межах похідних від нього кубофутуристської та егофутуристської платформ" (Русин та ін., 2008, с. 502), на примітивне наслідування чужорідних зразків.

Для М. Семенка, Г. Шкурупія, О. Слісаренка, М. Терещенка, О. Влизька та інших українських футуристів якраз Слово як єдність форми і змісту набуває оновленого значення і стає одним з важливих механізмів самовираження. Звідси – їхнє прагнення до новаторських мовних експериментів, які б з одного боку підтверджували еластичність української мови, доводили її здатність виражати трансформації світогляду людини в умовах всеохопного технологічного прогресу, а з іншого – дозволили створити феномен національного українського авангарду. З-посеред футуристів чи не найактивніше демонстрував невичерпний потенціал української мови М. Семенко і, як слушно стверджує Г. Вокальчук, "Унікальне для української поезії словесне експериментаторство М. Семенка позначалося не лише на оновленні лексичних засобів, а й виконувало роль потужного психолінгвального стимулу до мовотворчості (і насамперед "словоконструювання") для однодумців поета – Г. Шкурупія, О. Слісаренка, В. Десняка, М. Терещенка, В. Вера, А. Чужого, М. Бажана та ін., його літературних опонентів, а також поетів наступних поколінь" (Вокальчук, 2013, с. 82–83). В одній зі своїх програмних статей "Деякі наслідки деструкції" на сторінках журналу "Семафор у майбутнє" М. Семенко докладно висвітлив власне філософське бачення подальшого розвитку не лише літератури, але й культури загалом: "Матеріал поезії – слово, як таке – підпало під енергійний процес деструкції... Слово розкладене й використане з усіх боків – як поняття, символ, образ, фарбова пляма, тональний звук і нарешті як прозаїзм. Всі ці атрибути завершені порівнюючи не однаково в різних літературах, але матеріал для панфутуристичної конструкції вже є, коли взяти деструкції світовий масштаб. Отже, зведення панфутуристичної конструкції на часі" (Семенко, 1922, с. 16). Мистецтво як культ, який перебуває у стані інерційного вичерпання на тлі бурхливого науково-технічного поступу новочасної дійсності

початку ХХ ст., на думку футуристів, негайно потребувало абсолютного оновлення, зокрема через мову. Новотвори українських літераторів як результати експериментів із лексикою чи змістом (як-от звукова поезія), іноді живлені, на переконання Ю. Коваліва "фольклорною традицією та досвідом вітчизняного письменства, зокрема "Енеїди" І. Котляревського" (Ковалів, 1995, с. 1386), звернення до авангардних поетичних прийомів: "телеграфний стиль", синтаксичний максималізм, впровадження розмовно-побутової лексики та науково-технічної термінології, безумовно, суттєво оновили тогочасну традиційну поетичну систему оригінальними мовно-виражальними засобами. Однак, за словами В. Агеєвої, "мовні ігри з тоталітарними режимами ставали дуже небезпечними. Те, що митцям здавалося боротьбою за форму, вождями трактувалося інакше. Усі претензії й сподівання на гегемонію, на роль речників культурної політики виявилися оманною" (Агеєва, 2017). Тож, упродовж усього радянського періоду футуризм вважали одним із потенційно небезпечних стимулів пробудження національної самосвідомості. Не лише повністю вилучені цензурою з національного культурного процесу, але ідеологічно затавровані й фізично знищені радянською репресивною системою, футуристи стали ще однією білою плямою української культурної мапи ХХ ст. Відтак їхні осмислені новаторські експерименти з мовою через пошук прихованого потенціалу її розвитку довго залишалися поза увагою дослідників. Як стверджує О. Ільницький, "щойно середину 80 – поч. 90-х років ХХ ст. можна вважати відправною точкою регенерації зацікавлень до явища українського футуризму в дослідницькій площині" (Ільницький, 2021).

Автоматизація видобування неологізмів та створення добору.

Перш ніж перейти безпосередньо до аналізу текстів футуристів, слід окреслити критерії виділення неологізмів. У нашій роботі ми спираємось перед усім на визначення індивідуально-авторського неологізму, за Ю. Ковалівим, уміщене у двотомній літературознавчій енциклопедії: "*нове слово (вислів) для називання невідомих предметів, явищ, понять, якостей, властивостей, дій*" (Ковалів, 2008, с. 116). Однак вважаємо за доречне

виключити з цього переліку звуконаслідування, оскільки це явище, на нашу думку, слід розглядати окремо від процесів неологізації, адже спосіб творення звуконаслідування та інших лексичних одиниць суттєво відрізняється.

Отже, критерії виділення неологізмів такі:

1. Відсутність у ВЕСУМ – цей критерій застосовано автоматично, подальший пошук здійснювався за словами, не знайденими в цьому електронному словнику;

2. Відсутність у СУМ-11 та "Словарі української мови" Б. Грінченка;

3. Не більше двох слововживань іншими авторами того ж періоду, чи раніше, зареєстрованих у ГРАКУ.

Розглянемо детальніше перший критерій, який застосовується автоматично. Для його застосування ми поклалися на два способи, які використовують Великий Електронний Словник Української Мови (ВЕСУМ) для морфологічної розмітки. Якщо слово не знаходиться у ВЕСУМ, йому присвоюється мітка "unknown". Недолік цього підходу полягає в неможливості виявлення семантичних новотворів, оскільки слова, які вживаються в невласливому контексті, все одно розпізнаються словником, але не отримують відповідної мітки. Зі слів, що мають таку мітку, можна утворити перелік і видобувати неологізми з переліку вручну, оскільки просте присвоювання цієї мітки не означає, що слово є новотвором. Це пов'язано з тим, що як невизначене можуть ідентифікуватися терміни, архаїзми, слова із нестандартною орфографією тощо.

Перший метод створення такого містить використання Генерального Регіонально Анотованого Корпусу Української Мови (ГРАК). Для вилучення новотворів із корпусу потрібно скористатись CQL-запитом, який допомагає знайти слова, відмічені міткою "unknown". Запит виглядає наступним чином: [tag="unknown"&word="[А-ЯІЇЄІ]?[а-яіієі].*"].

Нижче продемонстровано один із результатів запиту на пошук за творами Ю. Шпола:

*Яйло моя, синьоока, І долини мої, **синьоблузі**, – Сверлить мене печалі ток, Як на голові малий картуз.*

Наявність контексту значно спрощує завдання виділення неологізмів, і з двох способів найлегше працювати саме з пошуком у корпусі. Втім, такий пошук можна здійснити лише з творами, наявними у колекції ГРАКу. Для творів, ще не доданих до корпусу, ми послуговувалися програмою аналізу текстів, яку створили розробники ВЕСУМ (Starko, & Rysin, 2022).

Програма видає результат у формі XML-файлу, в якому текст із вихідного файлу розділений на речення та лексеми, проведене розмічення лексем і базове вирішення омонімії. Нерозпізнані слова можна виявити за міткою "unknown".

Структура файлу і неологізм з міткою "unknown" показані нижче, прикладом слугує вірш О. Влизька "Сенсаційне видовище в Берлінському соборі".

```
...
<sentence>
<tokenReading>
<token value="Дарма" lemma="дарма" tags="adv:&predic"/>
</tokenReading>
<tokenReading>
<token value="соціал-поліцей-президент" lemma=""
tags="unknown"/>
</tokenReading>
<tokenReading>
<token value="відчитується" lemma="відчитуватися"
tags="verb:rev:imperf:pres:s:3"/>
</tokenReading>
...
```

Попри відсутність ширшого контексту в зручній для прочитання формі, цей спосіб, як і попередній, значно полегшує завдання пошуку неологізмів, адже відзначає імовірні випадки новотвору серед об'єму слів, які входять до ВЕСУМу. Для наочності, нижче наведена таблиці, в якій вказані такі дані, груповані за авторами: загальна кількість слів у корпусі, кількість нерозпізнаних слів, кількість видобутих неологізмів.

У даних із таблиці можна зауважити, що відсоток нерозпізнаних слів коливається між одним і п'ятьма відсотками від загальної кількості слів – це значно зменшує матеріал для опрацювання і дозволяє більш ефективно видобувати неологізми.

Таблиця

Кількісне представлення матеріалів дослідження за авторами

Автор	Слів у корпусі	Нерозпізнані	Неологізми
М. Семенко	76 534	4 208	514
Г. Шкурупій	101 794	1 997	36
О. Влизько	33 723	1 527	29
О. Слісаренко	179 285	3 761	10
Д. Бузько	63 543	940	2
Ю. Шпол	64 161	605	8
М. Терещенко	6884	81	1
М. Йогансен	216 463	6 663	30
Всього:	742 387	19 782	630

Поэзаяк М. Семенко представлений у нашому доборі найкраще, і одним із джерел слугувало повне зібрання творів за 1910–1922 рр., тому ми розмістили його словникові матеріали окремо від інших письменників. Посилання доступне у переліку джерел.

Нижче наводимо декілька з його словникових статей. Вони мають наступну структуру: реєстрове слово, кількість вживань (для слів, вжитих у двох і більше контекстах), частиномовна належність, ілюстрація, джерело. Джерела подаються в дужках, де першим вказується автор, за ним видання, назва твору, стилістичний різновид, рік. Зазначені стилістичні різновиди включають поетичний, художній або публіцистичний стилі.

"БІЛОМІСЯЦЬ ім. *Тихо плеще сярічка душі к ній схиливши сясплять комиші біломісяць урічці заснув* (М. Семенко, Кобзар, Річка душі, поетичний, 1913)".

"ЗНИЩЕННО присл. *Світиться Хрест на покинутім соборі, Благає знищено: прийди, вдарь*. (М. Семенко, Кобзар, Маніфест. Марш, поетичний, 1919)".

"ОЯЗИЧУВАТИ дієсл. *Уява заквітчує еліпси І оязичує уявні дзвони* (М. Семенко, Кобзар, Маніфест. Марш, поетичний, 1919)".

Словникові матеріали решти авторів розміщені так само у Лехопоту і доступні за посиланням у списку джерел. Наводимо яскраві приклади:

"БЛОХОТАНЦЬ ім. *під чаруючу музику порожнього шлунка з кастаньєтами вовчих зубів почався Блохотанць*. (Г. Шкурупій, Барабан, Лікарєпопиніада, поетичний, 1922)".

"МЕЧЕДЗВОННИЙ прикм. *Куди іду, куди несучи безмежне серце повне сонцем? Навряд чи мечедзвонним каледонцем пісенну Оссіанову Красу!* (О. Влизько, Вибрані поезії, Саркастичне романцери, поетичний, 1930)".

"ЖИТТЬООДСТУПНИК ім. *Ця діра йшла в підземелля. А в ньому сиділи всі вони. "Вони" – це фанатичні життєоодступники.* (Ю. Шпол, ГРАК, Золоті лисеняга, художній, 1928)".

Вигляд словникової статті та частини реєстру показані на рис. 1.

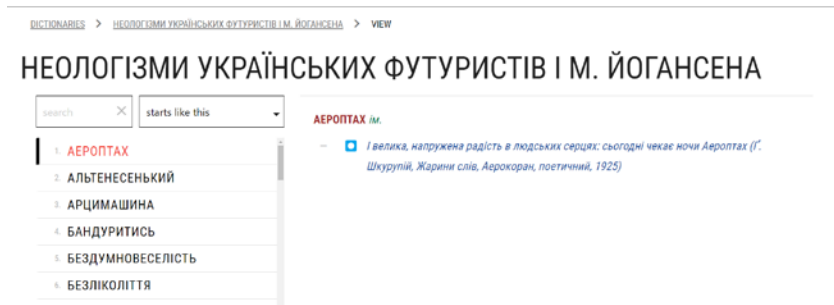

Рис. 1. Інтерфейс користувача Лехопому

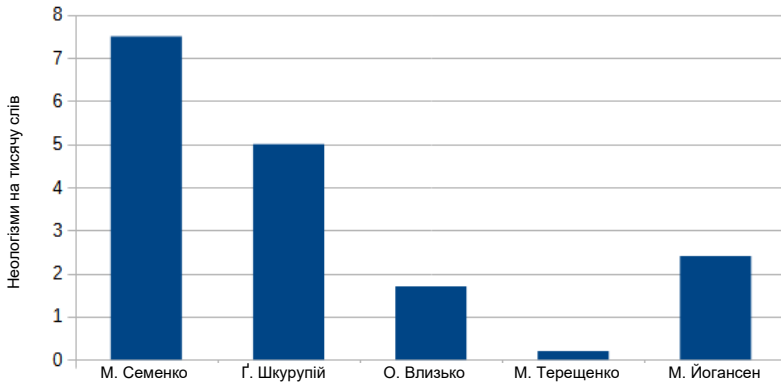
На вебсторінці словника на платформі Лехопому з правої сторони показана словникова стаття, реєстр у вигляді списку й опції пошуку у ньому доступні зліва.

Аналіз частотності вживання неологізмів.

Якщо уважно проаналізувати кількість видобутих неологізмів навіть у абсолютному співвідношенні на табл. 1, можна помітити суттєву перевагу М. Семенка з-посеред інших літераторів – кількість неологізмів у доборі більш ніж десятикратно перевищує інших авторів. Зокрема, варто звернути окрему увагу на М. Терещенка, серед творів якого між 1914 і 1931 рр. ми знайшли лиш один неологізм, який наводимо нижче. Вірш "Думка про Сонце", 1921 р.:

*"І мчав на обрій огнелиций,
весь у червоних прапорах.
Ось-ось піймаю я жар-птицю,
що так палає у полях!"*

З огляду на різну представленість авторів у корпусі, розглянемо кількість неологізмів на тисячу слів у поезії і прозі для кожного письменника. Таке порівняння представлено на рис. 2.

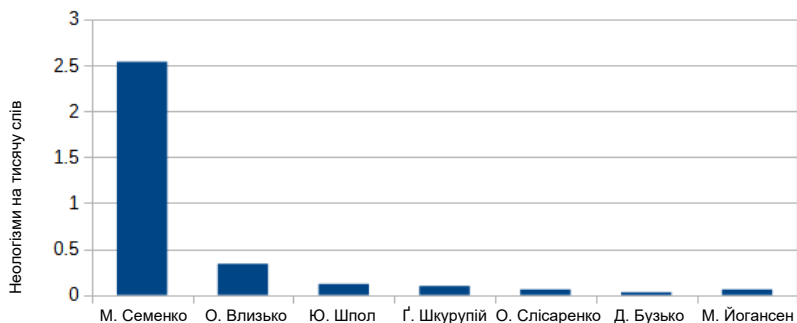
Рис. 2. Частотність неологізмів у поезії

Безумовно, на рис. 2 виразно продемонстровано значно частіше використання неологізмів М. Семенком у порівнянні з іншими футуристами. Слідом за ним йде Г. Шкурупій, але частотність неологізацій в О. Влизька і М. Терещенка помітно нижча серед футуристів, і що прикметно – навіть нижча, ніж у М. Йогансена.

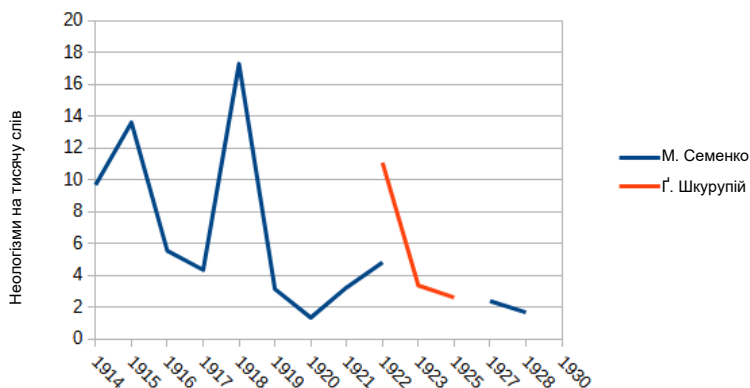
Якщо розглядати прозу, кількість неологізмів очікувано менша у майже всіх авторів, за винятком творчості М. Семенка, у прозі якого трапляються 2.5 неологізми на тисячу слів – показник аналогічний чи подекуди вищий за поезію інших авторів. Огляд частотності у прозі доступний на рис. 3.

Ці й попередні дані дозволяють стверджувати, що винятково плідну словотворчість у нашому доборі демонструють лише М. Семенко і Г. Шкурупій у поезії, тоді як решта футуристів можуть навіть вживати менше неологізмів, аніж представник іншого мистецького руху. Варто вказати, що є й інші яскраві представники футуризму, які не увійшли до нашого корпусу, проте навіть із наявною інформацією можна висновувати твердження, що ознаку виняткової словотворчості не слід трактувати як визначальну для усього руху, а лише радше як притаманну деяким його представникам. Втім, навіть М. Семенко

і Г. Шкурупій не завжди використовують велику кількість неологізмів, що підтверджує рис. 4 з детальним визначенням частотності процесів неологізації на діахронному зрізі.

Рис. 3. Частотність неологізмів у прозі

Рис. 4. Частотність неологізації у поезії за роками

На графіку видно, що після піку 1918 р. із близько сімнадцятьма неологізмами на тисячу слів, словотворчість М. Семенка стала значно консервативнішою та опустилася до середньої позначки – три неологізми на тисячу слів. Подібні процеси слабшання словотворення характерні й для Г. Шкурупія: у першій збірці поета "Психетози" зустрічаються одинадцять неологізмів на тисячу слів, тоді як у пізніших збірках "Барабан"

і "Жарини слів" цей показник коливається – приблизно три неологізми на тисячу слів. Тож, безумовно, можемо ствердити, що висока частотність неологізмів характерна лише для окремих відтинків, а не загалом для усього періоду творчої активності М. Семенка і Г. Шкурупія. Інтерпретуючи таку динаміку, слід заакцентувати на важливому спостереженні – активна словотворчість Семенка припадає на кверо-футуристичний період його творчості, у часі якого митець проголошував мету руху, активно шукав шляхи розвитку нового мистецтва, а період менш частотної неологізації наближається до пізніших етапів із характерними рисами більш сталої панфутуристичної моделі. Одним із пояснень високої частотності неологізації в Г. Шкурупія можуть бути його спроби наслідувати натхненника й очільника руху Г. Семенка, позаяк це була перша збірка письменника і лише першопочатки напрацювання власної манери. Втім це і попереднє припущення потребують більш детального дослідницького вивчення.

Також для словотворчості Семенка характерною є ще одна риса, яка вирізняє його з-поміж інших авторів: 18% вжитих ним неологізмів у нашому доборі є прислівниками. В абсолютному співвідношенні це 81 одиниця, що справді робить його словотворчість унікальним і перспективним матеріалом для лінгвістичних досліджень. Для порівняння, Шкурупій та Слісаренко вжили лише по одному неологізму-прислівнику серед наших даних, а інші письменники взагалі жодного. До прикладу:

Г. Шкурупій, Капельюхи на Тумбах, 1922:

"І на кождім розі

у мене знайомий товариш,

І що-крок, то знайома тумба."

О. Слісаренко, Полуда, 1930:

*"Командир загону обвів присутніх командирів поглядом, немов вивіряючи, чи не трапилося бува чогось з кимсь із них, і заговорив **притишно**, так, щоб не чули бійці".*

Отже, можемо підсумувати, що рух футуризму був цілком новаторським явищем в українській літературі та мав на меті руйнування старого і створення нового мистецтва. У цьому процесі Слово також стало важливим механізмом самовира-

ження, проте лише у декількох письменників і в окремі періоди їхньої творчості. У ці періоди обрані для аналізу митці демонстрували активну словотворчість, яка є вдячним і водночас наразі маловивченим дослідницьким матеріалом. Водночас, ми не можемо стверджувати, що творчість всіх представників футуризму, навіть одних із найяскравіших, як-от О. Влизько та О. Слісаренко, може слугувати винятковим матеріалом для лінгвістичних студій процесів неологізації з погляду частотності неологізмів, оскільки вони демонструють невисокі значення, порівняно з М. Семенком, Г. Шкурупієм і з М. Йогансенем, який не був членом футуристських об'єднань. Натомість М. Семенко і Г. Шкурупій у деякі періоди своєї творчості показували значно вищу частотність неологізмів, ніж решта письменників у нашому доборі, особливо М. Семенко, поезія і проза якого з великою перевагою посідає перше місце за частотністю неологізмів. Тому більша увага наукової спільноти до нього в контексті словотворчості є виправданою. Хочемо додати, що в реалізації цього дослідження вагомо допомогли здобутки української комп'ютерної лексикографії та корпусної лінгвістики, зокрема ВЕСУМ і ГРАК, які дозволили автоматизувати процес видобування неологізмів та надали розгорнутий мовний матеріал. Перспективами для подальшої наукової роботи є розширення корпусу текстів українського футуризму, включення більшої кількості авторів і жанрів до корпусу та словника, аналіз систематизованого мовного матеріалу з погляду дериватології, стилістики, а також літературознавче вивчення феномену цього мистецького руху.

Подяки

Хочемо висловити окрему подяку пані Марії Шведовій за відгуки про статтю у процесі її написання; пані Любові Якимчук, за сприяння якої ми отримали змогу працювати з розпізнаним та вичитаним "Кобзарем" М. Семенка з колекції Олега Ільницького. Поза цим ми цінуємо роботу користувачів ресурсів Internet Archive та Chtyvo, які відкрили доступ до розпізнаних видань творів українських футуристів, а саме поетичних збірок Г. Шкурупія "Барабан", "Психетози" та "Жарини слів" 1922, 1923, 1925 рр. видань відповідно, "Вибрані поезії" О. Влизька, виданих 1963 р., та "Вибрані поезії" М. Терещенка 1979 р.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Агеєва, В. (2017). *Як українські футуристи боролися з Шевченком*. BBC News Україна. <https://www.bbc.com/ukrainian/blogs-42486723>

Вокальчук, Г. (2006). "Я-беззразковості поет" (*словотворчість Михайля Семенка*). Перспектива.

Вокальчук, Г. (2013). Поет беззразковості (неологія Михайля Семенка в контексті словотворчої практики поетів 20–30-х років ХХ ст.). *Культура слова*, (79), 82–83. <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/111344/13-Vokalchuk.pdf>

Льницький, О. (2003). *Український футуризм (1914–1930)*. Літопис.

Льницький, О. (2021, 14–15 жовтня). *Контексти українського футуризму. день 1: конспект міжнародного круглого столу в межах виставки "футуромарення"*. Мистецький арсенал. <https://artarsenal.in.ua/things/kruglyj-stil-konteksty-ukrayinskogo-futuryzmu-v-mezhah-vystavky-futurumarennya/>

Ковалів, Ю. (1995). *Михайль Семенко і футуризм*. Визвольний шлях, (10), 1254–1263.

Ковалів, Ю. (2007). *Літературознавча енциклопедія (Т. 1)*. ВЦ "Академія".

Рега, Д. (2011). Український футуризм у національному літературознавстві: від генези до сьогодення. *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства*, (15), 220–223. <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/26631>

Русин, М. Ю. та ін. (2008). *Історія української філософії*. Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет".

Семенко, М. (1922). Деякі наслідки деструкції. *Семафор у майбутнє*, (1), 15–17.

Семенко, М., & Шкурупій, Г. (1922). Die Kunst ist tot. *Семафор у майбутнє*, (1), 39.

Starko, V., & Rysin, A. (2022). VESUM: A Large Morphological Dictionary of Ukrainian as a Dynamic Tool. V. Lytvyn, N. Sharonova, I. Jonek-Kowalska, A. Kowalska-Styczen, V. Vysotska, Y. Kupriianov, O. Kanishcheva, O. Cherednichenko, T. Hamon, N. Grabar (Eds.) *The 6th International Conference on Computational Linguistics and Intelligent Systems (COLINS 2022)* (pp. 61–70). <https://ceur-ws.org/Vol-3171/paper8.pdf>

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

Білодід, І. К. (Ред.). (1970–1980). *Словник української мови: в 11 томах (СУМ-11)*. Наукова думка.

- Влизько, О. (1963). *Вибрані поезії*. Радянський письменник.
- Грінченко, Б. (1907–1909/1996–1997). *Словарь української мови: в 4 томах*. Наукова думка.
- Йогансен, М. (1989). *Поезії*. Радянський письменник.
- Колесник, Є. (2023) *Неологізми Михайля Семенка*. Лехonomy. https://www.lexonomy.eu/?#/msemenko_kobsar
- Колесник, Є. (2023). *Неологізми українських футуристів і М. Йогансена*. Лехonomy. <https://www.lexonomy.eu/#/futurystyijohansen>
- Рисін, А., & Старко, В. (2005–2023). *Великий електронний словник української мови (ВЕСУМ)*. <https://r2u.org.ua/vesum/>
- Семенко, М. (1925). *Кобзар (1910–1922)*. Держ. вид-во України.
- Семенко, М. (2010). *Вибрані твори*. Смолоскип.
- Терещенко, М. (1979). *Поезії*. Радянський письменник.
- Шведова, М., та ін. (2017–2023). *Генеральний регіонально анотований корпус української мови (ГРАК)*. <https://uacorus.org>
- Шкурупій, Г. (1922). *Психетози*. Гольфштром.
- Шкурупій, Г. (1923). *Барабан*. Гольфштром.
- Шкурупій, Г. (1925). *Жарини слів (вибрані поезії)*. Книгоспілка.

REFERENCES

- Ageeva, V. (2017). *How Ukrainian futurists fought Shevchenko*. BBC News Ukraine [in Ukrainian]. <https://www.bbc.com/ukrainian/blogs-42486723>.
- Ilytskyi, O. (2003). *Ukrainian Futurism (1914–1930)*. Litopys [in Ukrainian].
- Ilytskyi, O. (2021, October 14–15). *Contexts of Ukrainian Futurism. day 1: synopsis of the international round table within the framework of the exhibition "Futuromania"*. Art Arsenal [in Ukrainian]. <https://artarsenal.in.ua/things/kruglyj-stil-konteksty-ukrayinskogo-futuryzmu-v-mezhah-vystavky-futuromarennya/>
- Kovaliv, Y. (1995). Mikhail Semenko and futurism. *Vyzvoliyi Shliakh*, 10, 1254–1263 [in Ukrainian].
- Kovaliv, Y. (2007). *Literary encyclopedia*. Vol. 1. Academia Publishing House [in Ukrainian].
- Rega, D. (2011). Ukrainian futurism in national literary studies: from genesis to the present. *Modern Problems of Linguistics and Literature Studies*, (15), 220–223 [in Ukrainian]. <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/26631>
- Rusyn, M. et al. (2008). *History of Ukrainian philosophy*. Kyiv University Publishing and Printing Center [in Ukrainian].

Semenko, M. (1922). Some consequences of destruction. *Semafor u maibutnie*, (1), 15–17 [in Ukrainian].

Semenko, M., & Shkurupiy, G. (1922). Die Kunst ist tot. *Semafor u maibutnie*, (1), 39 [in Ukrainian].

Starko, V., & Rysin, A. (2022). VESUM: A Large Morphological Dictionary of Ukrainian as a Dynamic Tool. V. Lytvyn, N. Sharonova, I. Jonek-Kowalska, A. Kowalska-Styczen, V. Vysotska, Y. Kupriianov, O. Kanishcheva, O. Cherednichenko, T. Hamon, N. Grabar (Eds.). *The 6th International Conference on Computational Linguistics and Intelligent Systems (COLINS 2022)* (pp. 61–70). <https://ceur-ws.org/Vol-3171/paper8.pdf>

Vokalchuk, G. (2006). "I am a poet of no exemplar" (*Mykhailo Semenko's wordwork*). Perspektyva [in Ukrainian].

Vokalchuk, G. (2013). The Poet of Unexampledness (Mykhailo Semenko's neology in the context of the word-creative practice of poets of the 20–30s of the twentieth century). *Kultura slova*, (79), 82–83 [in Ukrainian]. <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/111344/13-Vokalchuk.pdf>

SOURCES

Bilodid, I.K. (Ed.). (1970–1980). *Dictionary of the Ukrainian language: In 11 volumes (SUM-11)*. Naukova dumka [in Ukrainian]. <https://sum.in.ua>

Hrinchenko, B. (1907–1909/1996–1997). *Dictionary of the Ukrainian language: in 4 volumes* [in Ukrainian]. <http://hrinchenko.com>

Johansen, M. (1989). *Poems*. Radianskyi pysmennyk [in Ukrainian]. https://chtyvo.org.ua/authors/Yohansen/Poezii_zbirka/

Kolesnyk, Ye. (2023). *Neologisms of Mykhail Semenko*. Lexonomy [in Ukrainian]. https://www.lexonomy.eu/?#/msemenko_kobsar

Kolesnyk, Ye. (2023). *Neologisms of Ukrainian Futurists and M. Johansen*. Lexonomy [in Ukrainian]. <https://www.lexonomy.eu/#/futurystyijohansen>

Rysin, A., & Starko, V. (2005–2023). *Big electronic dictionary of the Ukrainian language (VESUM)* [in Ukrainian]. <https://r2u.org.ua/vesum/>

Semenko, M. (2010). *Selected works*. Smoloskyp [in Ukrainian]. https://chtyvo.org.ua/authors/Mykhail_Semenko/Vybrani_tvory/

Semenko, M. (1925). *Kobzar (1910–1922)*. State Publishing House of Ukraine [in Ukrainian]. <https://archive.org/details/SemenkoKobzar>

Shkurupiy, G. (1922). *Psychetosity*. Golfshtram [in Ukrainian]. <https://archive.org/details/ShkurupijPsykhetozy>

Shkurupiy, G. (1923). *The drum*. Golfshtram [in Ukrainian]. <https://archive.org/details/baraban>

Shkurupiy, G. (1925). *Embers of words (selected poems)*. Knyhospilka [in Ukrainian]. <https://archive.org/details/ShkurupijZharynySliv>

Shvedova, M. et al. (2017–2023). *General Regionally Annotated Corpus of the Ukrainian Language (GRAK)*. uacorp.us.org.

Tereshchenko, M. (1979). *Poems*. Radianskyi pysmennyk [in Ukrainian]. https://chtyvo.org.ua/authors/Tereschenko_Mykola/Poezii/

Vlyzko, O. (1963). *Selected poems*. Radianskyi pysmennyk [in Ukrainian]. https://chtyvo.org.ua/authors/Vlyzko_Oleksa/Vybrani_poezii/

Отримано редакцією журналу / Received: 15.11.23

Прорецензовано / Revised: 29.11.23

Схвалено до друку / Accepted: 05.12.23

Olesia NAKHLIK, PhD (Philol.), Senior Lecturer,

ORCID ID: 0000-0003-0086-4469

e-mail: olesia.s.nakhlik@lpnu.ua

Lviv Polytechnic National University,

Lviv, Ukraine

Yehor KOLESNYK, Student

ORCID ID: 0009-0009-7834-662X

e-mail: yehor.kolesnyk.mflpl.2022@lpnu.ua

Lviv Polytechnic National University,

Lviv, Ukraine

THE PHENOMENON OF NEOLOGIZATION IN THE POETRY AND PROSE OF UKRAINIAN FUTURISTS: CREATION OF A CORPUS OF TEXTS AND AUTOMATION OF LEXICAL NOVELTY MINING

This article is dedicated to the analysis of the activity of neologization processes in the works of Ukrainian futurists. The movement's ideological underpinnings, which served as a catalyst for linguistic experimentation within the movement, are briefly discussed. Additionally, the article provides a concise historical overview of Ukrainian futurism and its broader historical context. A critical concern addressed in this study is the need to augment the corpus of Ukrainian futurist texts to facilitate further research in this area.

The research offers a comprehensive spectrum of neologisms that have been formed through various methods and have been employed across diverse literary genres within the context of Ukrainian futurism. Specifically, it formulates criteria based on the absence of identified terms in prominent linguistic references, such as the "Large Electronic Dictionary of Ukrainian" and the "Dictionary of the Ukrainian language" in 11 volumes, and the "Dictionary of the Ukrainian language" published

in 1909. Moreover, the inclusion criteria involve the limited occurrence of neologisms in the "General Regionally Annotated Corpus of Ukrainian," with a focus on distinguishing futurist works from those of non-futurist authors, exemplified by the comparative analysis of futurist writers and Mike Johansen.

Furthermore, the study delves into the methods employed to automate the extraction of these neologisms, showcasing both their advantages and disadvantages in the realm of linguistic research. A crucial aspect of the study involves a quantitative analysis of the frequency of neologisms in the works of futurist writers and Mike Johansen. This comparative analysis aims to unveil characteristic features of word formation within futurist literature. Through practical demonstrations, the study enhances our understanding not only of the linguistic nuances within Ukrainian futurism but also of the broader implications of utilizing automated approaches in the study of linguistic evolution and innovation.

Keywords: *Ukrainian futurism, computer lexicography, neologism, text corpus.*